

ANALYSING THE EFFECTS OF THE GLOBAL PANDEMIC ON THE RETAIL SECTOR IN TURKEY'S ECONOMY¹

Pınar DALOĞLU*

Nuran SARIDOĞAN**

*Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü, pinardaloglu@arel.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1456-4603

**Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Programı, nuransaridogan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6801-6170

Received Date: 02.07.2023 Revised Date: 19.08.2023 Accepted Date: 24.08.2023

Copyright © 2023 Pınar DALOĞLU, Nuran SARIDOĞAN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic has had a significant negative impact on economic and social life in the world and in the Turkish economy. The Covid-19 pandemic has negatively affected economic life by causing disruptions in the global supply chain. In order to prevent the spread of the Covid-19 pandemic, humanitarian actual mobility at national and international level has been restricted at various levels. This study analyses the effects of the pandemic on the retail sector in the Turkish economy. The magnitude of the negative effects of the Covid-19 pandemic varied across sectors and countries. As a result of the study, the following conclusions were reached. While food retailers in the Turkish retail sector increased their turnover during the Covid-19 pandemic, non-food retailers decreased their turnover during the Covid-19 pandemic. Due to the Covid-19 pandemic, Turkey's retail trade volume and turnover index contracted in April-May 2020. However, the retail sector was able to quickly overcome the negative effects of the Covid-19 pandemic. In June 2020, volume and turnover indices increased. In the company-based analysis results, although profitability and growth rates were affected at different rates according to the companies, especially the food retail sector was the least negatively affected by the Covid-19 pandemic. It is important for sectors to strengthen their crisis and risk management approaches in order to minimize the impact of future crises in our country.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Financial Analysis, Retail Industry

KÜRESEL SALGININ TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PERAKENDE SEKTÖRÜ ETKİLERİNİN ANALİZİ

ÖZET

Covid-19 pandemisinin dünyada ve Türkiye ekonomisinde ekonomik ve sosyal yaşamı önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisi ekonomik hayatı küresel tedarik zincirinde aksamalara yol açarak olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin yayılmasını önlemek için ulusal ve uluslararası düzeyde insani fiili hareketliliğin çeşitli düzeylerde kısıtlanmıştır. Bu çalışmada, küresel salgının Türkiye ekonomisinde perakende sektörü etkilerinin analiz edilmiştir. Covid-19 Salgının olumsuz etkilerin büyüklüğü sektörler ve ülkelere göre farklılık göstermiştir. Çalışmanın sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Covid-19 pandemisi döneminde Türkiye perakende sektörü gıda perakendecileri cirolarını artırırken, gıda dışı perakendeciler ise Covid-19 pandemisi döneminde ciroları azalış göstermiştir. Covid-19 pandemisine bağlı

¹Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Pınar DALOĞLU danışmanlığında, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Programında, Saridoğan, N. (2023) "Küresel Salgının Türkiye Ekonomisinde Perakende Sektörü Mali Performansına Etkilerinin Analizi" isimli Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

olarak Türkiye perakende ticaret hacim ve ciro endeksi 2020 Nisan-Mayıs döneminde daralma göstermiştir. Ancak perakende sektörü Covid-19 pandemisinin olumsuz etkilerini hızla atlatabilmiştir. 2020 Haziran ayı ile hacim ve ciro endeksleri artış göstermiştir. Firma bazında analiz sonuçlarında ise firmalara göre kârlılık ve büyüme oranlar farklı oranda etkilenmesine karşın, özellikle gıda perakende sektörü Covid-19 pandemisinde en az olumsuz etkilenen sektör olmuştur. Ülkemizde gelecek krizlerden sektörlerin en az etkilenmesi için kriz ve risk yönetim yaklaşımlarını güçlendirmeleri önem arz etmektedir.

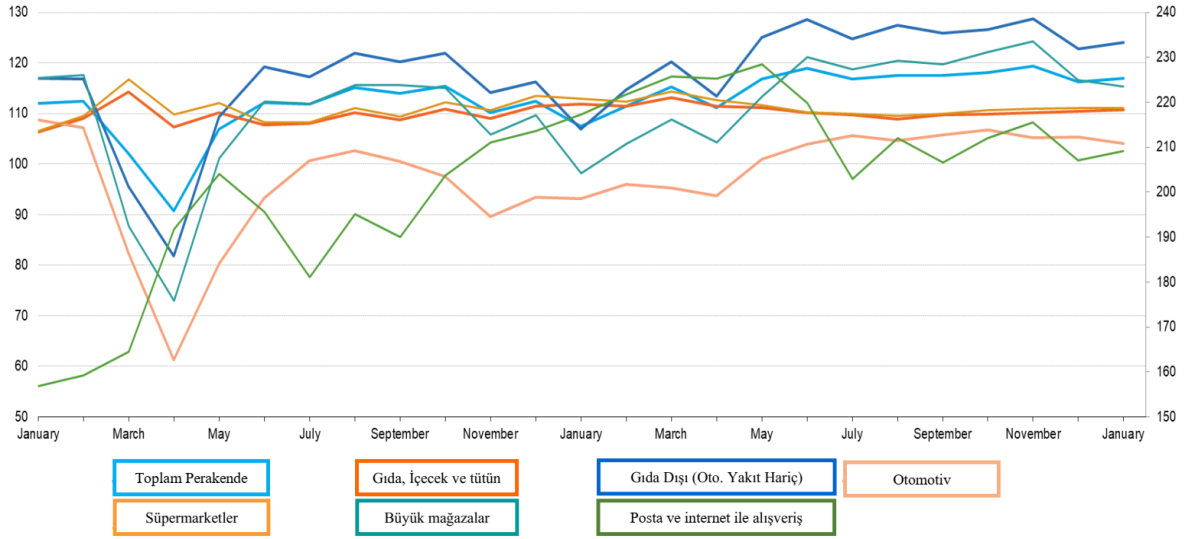
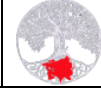
Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemisi, Perakende Sektörü, Mali Analiz

1. GİRİŞ

Covid-19 pandemisinin dünyada ve Türkiye ekonomisinde ekonomik ve sosyal yaşamı önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisi ekonomik hayatı küresel tedarik zincirinde aksamalara yol açarak olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin yayılmasını önlemek için ulusal ve uluslararası düzeyde insani fiili hareketliliğin çeşitli düzeylerde kısıtlanmıştır. Kısıtlamanın etkilediği sektörler (özellikle turizm gibi hizmetler sektörleri) ekonomik olarak da önemli ölçüde olumsuz etkilenmiştir. Kapanma dönemlerinde insanlar temel ihtiyaçlarını e-ticaret üzerinden sağlamaya çalışmış, işletmeler de hızla e-ticaret üzerinden faaliyetlerine devam etmeye uyum göstermeye çalışmışlardır. Bu çalışmada, küresel salgının Türkiye ekonomisinde perakende sektörü etkilerinin analiz edilmiştir.

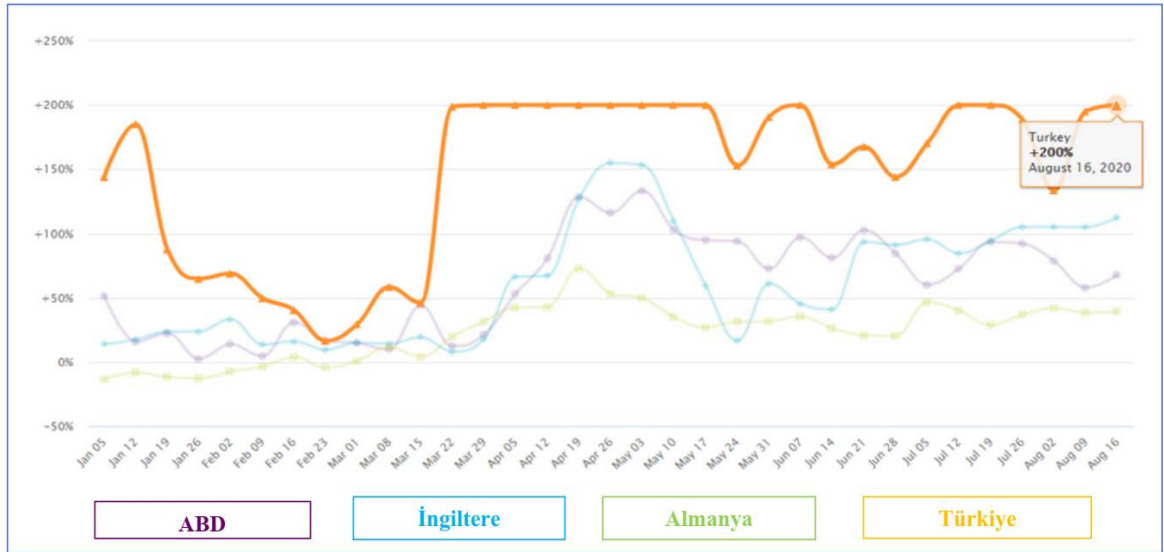
2. COVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PERAKENDE TİCARET SEKTÖRÜNE ETKİLERİ VE LİTERATÜR

Covid-19 pandemisi dünyada ve Türkiye ekonomisinde genel ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilemiştir. Perakende sektöründe de özellikle mağazaların kapanması ve sosyal mesafe uygulamaları dönemlerinde fiili mağaza düzeyinde satışlar azalırken tüketiciler e-ticaret üzerinde alışverişlerine devam etmişlerdir (Deloitte, 2020). Şekil.2.1.'de Avrupa Birliği'nde perakende sektörü ticaret hacmi, 2020-2021 dönemi için verilmiştir. Buna göre, süpermarketler, gıda, içecek ve tütün alanlarında 2020 Nisan döneminde Covid-19 pandemisinin etkisi kısmen olumsuz görülürken, diğer sektörlerde aynı dönemde Covid-19 pandemisinin etkisi ağır bir şekilde görülmektedir. Şekil.2.2. Covid-19 Pandemisinin ülkelerin e-ticaret hacmine etkileri (2020 dönemi, yıllık, %) verilmiştir. Buna göre, Covid-19 pandemisinin ilk aylarında e-ticaret hacmi düşerken sonraki dönemlerde e-ticaret hacmi artış göstermiştir. Şekil.2.3. Türkiye tüm perakende sektörünün mart ve nisan ayları ciro değişimi verilmiştir. Buna göre, gıda perakendecileri Covid-19 pandemisi döneminde cirolarını artırırken, gıda dışı perakendeciler ise Covid-19 pandemisi döneminde ciroları azalış göstermiştir.

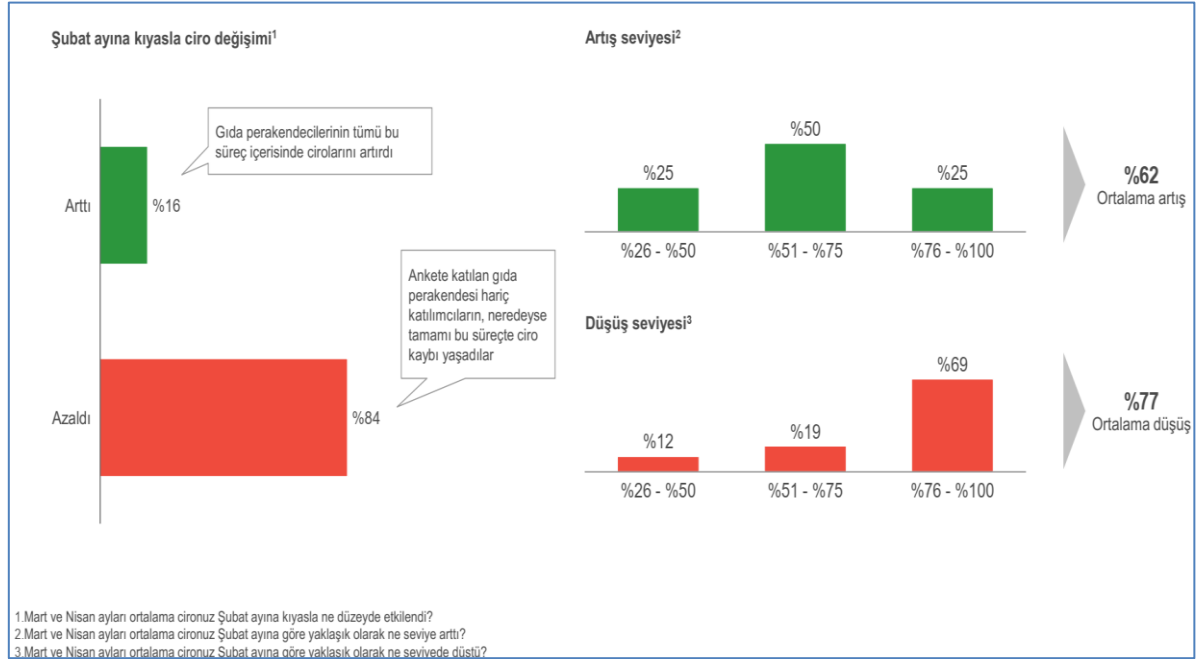
Şekil.2.1. Avrupa Birliği'nde Perakende Sektörü Ticaret Hacmi, 2020-2021

Kaynak: EuroStat

Şekil.2.2. Covid-19 Pandemisinin Ülkelerin E-Ticaret Hacmine Etkileri (2020 dönemi, Yıllık, %)

Kaynak: Öner, Y. (2020). COVID-19 Ortamında E-Ticaret ve Kargo Taşımacılığı Nasıl Etkilendi? 2020 yılı tüm dünyada Covid-19 pandemisinin etkisi altında geçiyor. <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2020/10/covid-19-eticaret-kargo-tasimaciligina-etkileri.html> (10.07.2023)

Şekil.2.3. Türkiye Tüm Perakende Sektörünün Mart Ve Nisan Ayları Ciro Değişimi

Kaynak: Türkiye Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu. (2020). EY-parthenon & TAMPF Covid-19 yönetici anketi. <http://tampf.org.tr>, (15.07.2023)

Covid-19 Salgının toplum sağlığı ve ekonomi üzerinde etkilerini inceleyen bilimsel yayınların sayısı her geçen gün daha artış göstermektedir. Artan verilerle birlikte daha sistematik analizlerin yapılması mümkün olabilmektedir. Tablo.2.1.'de Covid-19 Salgının ticaret ve ekonomi üzerine etkileri üzerine literatürdeki öne çıkan çalışmaların bulgular ana hatları ile özetlenmiştir. Genel olarak Covid-19 Salgının farklılaşan düzeyde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir. Ancak bu olumsuz etkilerin büyüklüğü sektörler ve ülkelere göre farklı düzeylerde olabilmektedir. Özellikle turizm, eğitim hizmetler gibi sektörlerde olumsuz etkiler daha fazla kendisini gösterirken, gıda, sağlık, ilaç ve lojistik sektörlerinde talebin artmasına yol açmıştır. Diğer yandan, Covid-19 pandemisinin yayılma etkilerini azaltmak için alışveriş merkezleri ve mağazaların kapatılması perakende sektöründe fiziki kanallardan alışveriş hacmini olumsuz etkilerken, e-ticaret üzerinden bu olumsuzluk dengelenmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.1. Covid-19 Salgının Ticaret ve Ekonomi Üzerine Etkileri

Yazar(lar)	Bulgular
Kazak (2023)	Çalışmada, Covid-19 pandemisi döneminde perakende sektöründe marketlerin finansal performansları incelenmiş ve BİM marketler zincirinin en başarılı market olduğu tespit edilmiştir.
Güven (2022)	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin etkisi ile birlikte perakende sektöründe dijitalleşme ve e-ticaret kanallarının etkin kullanılmasının önemi ortaya konulmuştur.
Kondak ve Ergül (2022)	Çalışmada, Covid-19 pandemisi döneminde perakende sektöründe BİZİM, BİMAS, VAKKO mali performanslarının başarılı olduğu tespit edilmiştir.
Batır (2022)	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin etkilediği dönemde, perakende sektöründe 2020 ve 2021 yıllarında en iyi performans gösteren şirketler sırasıyla Migros ve Bim olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2.1. Covid-19 Salgının Ticaret ve Ekonomi Üzerine Etkileri

Yazar(lar)	Bulgular
Hooshiaran ve Küçükçolak (2022).	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin perakende borsasını fazla etkilemediği ve e-ticaret kanalının bu dönemde perakende sektörü için önem arz ettiği çalışmada belirtilmiştir.
Karamahmutoglu (2022)	Çalışmada, pandemi gayrimenkul, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, ulaştırma ve depolama, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ve kültür, sanat, eğlence ve spor sektörlerinin finansal yapı, faaliyet ve kârlılık oranlarını olumsuz etkilerken, ana metal sanayi, deri, eczacılık ürünleri, eğitim, inşaat, kâğıt ve kâğıt ürünleri, madencilik, metal ürünler, sağlık ve ticaret sektörlerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir.
Karadağ (2021)	Çalışmada, Covid-19 Salgının uluslararası ticaret ve enerji sektöründeki mevcut ve olası olumsuz etkileri ortaya konulmuştur.
Sertkaya & Baş (2021)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz etkilerin önlenmesi için uygulanan politikaların etkinlikleri ve olası gelecek senaryoları incelenmiştir.
Kaya (2021)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz etkileri gıda sektöründe faaliyet göstermekte olan bir şirkette yaşanan verimlilik kaybı üzerinden ele alınmıştır.
Nakiboğlu (2021)	Çalışmada, Covid-19 Salgının dünya ekonomisinde olumsuz etkileri küresel tedarik zincirlerindeki olumsuz etkiler üzerinden ele alınmıştır. Tedarik zincirlerinin sağlıklı çalışması için politika önerileri ortaya konulmuştur.
Yücel & Durak (2021).	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz etkileri imalat sektöründe faaliyet göstermekte olan firmalar üzerinden ele alınmıştır. Çalışmada, "İlaç, dezenfektan, temel gıda, ambalaj üreten firmaların Covid-19 Salgınından olumlu yönde etkilendiği görülürken diğer ürünleri üreten firmaların Covid-19 Salgınından olumsuz yönde etkilendiği" tespit edilmiştir.
Alanlar, E. (2021)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde perakende sektöründe tüketicilerin tüketim alışkanlarındaki değişim uygulamalı bir şekilde ortaya konulmuştur.
Hacialioğlu ve Sağlam (2021).	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin tüketicilerin satın alma alışkanlıkları üzerinde etkili olduğunu stoklanabilir ürünlerden stoklama yapıldığı diğer ürün gruplarında ise e-ticaret ağırlık bir satın alma davranışı ortaya çıktığı belirtilmiştir.
Öner (2020)	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin küresel tedarik zincirlerinde aksamaya yol açtığını, bu durumun tedarik süreçlerinde gecikme ve kopmalara yol açtığını belirtilmiştir.
Delitte (2020)	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin yayılmasının engellenmesi için alışveriş merkezleri ve mağazaların kapanmasına bu durumun ise perakende sektörü ticaret hacmini bu kanaldan olumsuz etkilenmesine yol açtığı belirtilmiştir.
Güven (2020)	Çalışmada, Covid-19 pandemisinin fiziksel mağazalardan satın alma davranışının e-ticaret kaymasına sebep olduğunu belirtilmiştir.
Demir (2020)	Çalışmada enerji, imalat, toptan ve perakende sektörleri için likidite göstergelerinde iyileşme, diğer sektörlerde bozulma gözlemlenmiştir. İmalat, teknoloji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde mali yapı göstergeleri bir önceki yıla göre iyileşme gösterirken, varlık kullanım göstergeleri ise toptan ve perakende sektörü hariç diğer sektörlerde olumsuz etkilenmiştir. Karların, Enerji, teknoloji, toptan ve perakende sektörü hariç diğer sektörlerde gerilemiş olup, teknoloji sektörü haricinde ticari borç ödeme ve alacak tahsil süreleri Covid-19 döneminde tüm sektörlerde uzamıştır.
Bahar & İlal (2020).	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde turizm sektörü üzerinde ekonomik etkilerinin olumsuz olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 2.1. Covid-19 Salgının Ticaret ve Ekonomi Üzerine Etkileri

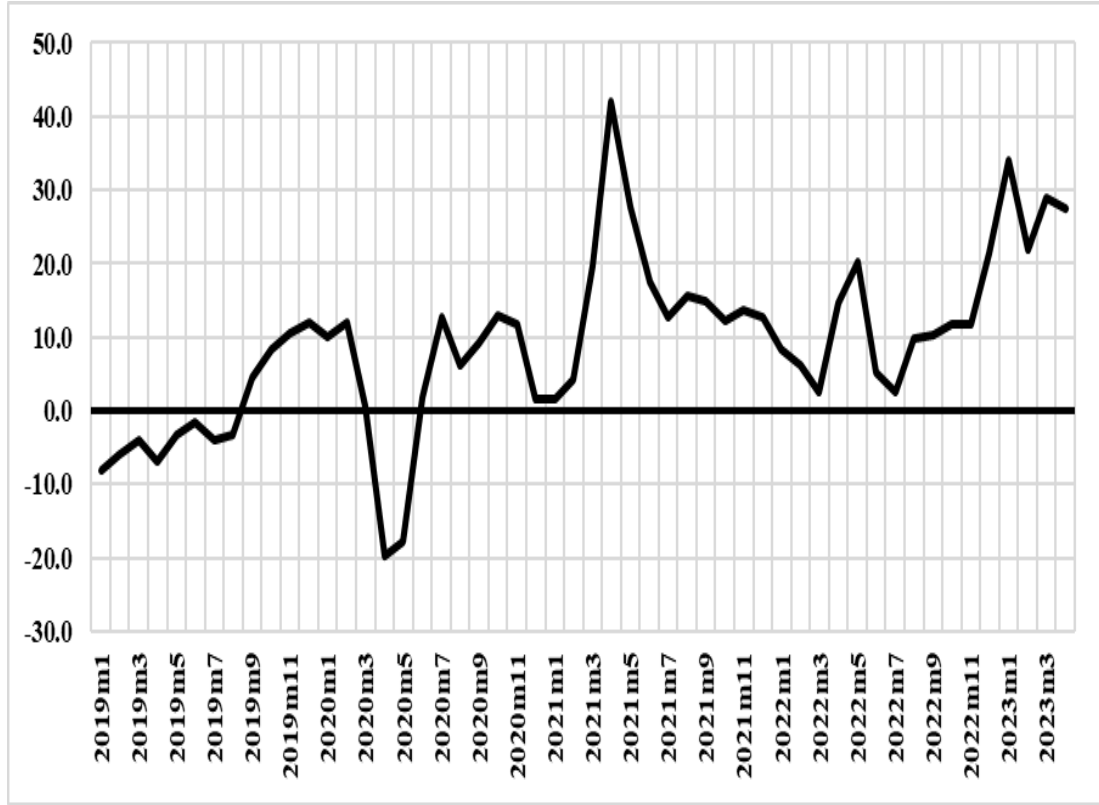
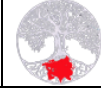
Yazar(lar)	Bulgular
Bingül vd (2020).	Çalışmada, tarihte önem arz eden salgınların dünya üzerindeki etkileri yerel kalabilirken bu salgında tüm dünyanın ekonomik etkilerinin olumsuz olduğu ortaya konulmuştur.
Özatay & Sak (2020).	Çalışmada, Covid-19 Salgının ekonomi üzerinde olumsuz etkilerinin kaçınılmaz olduğu ancak doğru politikalarla bu etkilerin azaltılabileceği ortaya konulmuştur.
Kılıç (2020).	Çalışmada, Covid-19 Salgının ekonomi üzerinde olumsuz etkilerinin sektörlere göre farklı olduğu turizm ve tekstilde negatif getiri gözlemlendiği buna karşın ticaret sektöründe ise pozitif getiri olduğu ortaya konulmuştur.
Eryüzlü (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının ekonomi üzerinde olumsuz etkilerinin arz ve talep şoklarına yol açtığı ortaya konulmuştur. Uygulanan politikalar incelenmiştir.
Tosunoğlu & Kasal (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının ekonomi üzerinde pek çok kanaldan olumsuz etkilere yol açtığı ortaya konulmuştur. Uygulanan küresel politikalar ve işbirliklerinin önemi vurgulanmıştır.
Soylu (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde ekonomik etkilerinin olumsuz olduğu ortaya konulmuştur. Uygulanan ekonomi politikaları ile bu olumsuz etkilerin azaltılmaya çalışıldığı vurgulanmıştır.
Akca (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde havacılık sektörü üzerinde ekonomik etkilerinin olumsuz olduğu ortaya konulmuştur.
Cinel (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının küresel ekonomi üzerindeki değişime ekonomik etkilerinin olumsuz olduğu ortaya konulmuştur.
Nakiboğlu & Işık, (2020).	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz etkileri KOBİ'ler ile yapılan anketler ile ortaya konulmuştur.
Kayabaşı (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz etkileri ve tüketici davranışları üzerinde harcama kaydırıcı etkileri ortaya konulmuştur.
Çetin (2020)	Çalışmada, Covid-19 Salgının Türkiye ekonomisinde olumsuz Borsa İstanbul endeksi göstergeleri değişimden hareketle ortaya konulmuştur. Ekonomi politikalarının etkileri incelenmiştir.

Uluslararası alanda Covid-19 pandemisinin perakende sektörü üzerindeki etkileri salgının seyrine göre farklılaşmakla birlikte, geleneksel kanallardaki fiziki mağazalardan alışveriş hacmi üzerinde olumsuz etkilenme süreci, dijital kanallardan e-ticaret hacmindeki iyileşme ile dengelenmeye çalışılmıştır. (Bkz. Naseri vd 2021; Wang vd 2020; Ceylan vd 2020; Beckers vd 2021; Szász vd 2022; Goswami ve Chouhan 2021)

3. KÜRESEL SALGININ TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PERAKENDE SEKTÖRÜ HACİM ENDEKSLERİNE ETKİLERİ

3.1. Perakende Ticaret

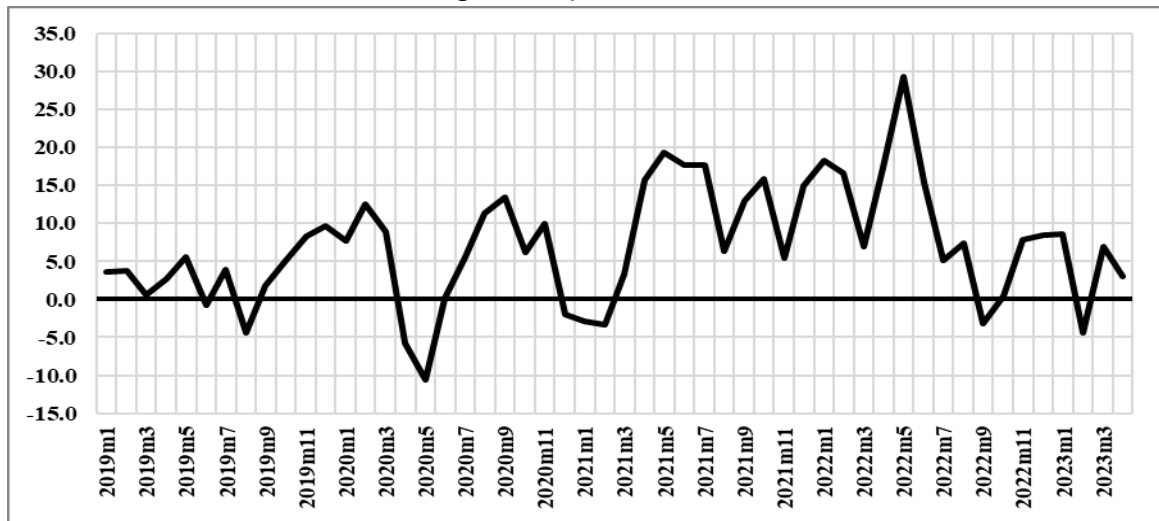
Covid-19 pandemisi dünya ve Türkiye ekonomisinde genel ekonomi ve sektörler üzerinde farklılaşan boyutlarda olumsuz etkilere yol açmıştır. TÜİK verilerine göre, Şekil.3.1.'de Türkiye perakende ticaret hacim endeksi (yıllık, %) verilmiştir. Buna göre, özellikle 2020 Nisan ve Mayıs aylarında perakende hacim endeksi yıllık %20 oranında daralma göstermiştir.

Şekil.3.1. Türkiye Perakende Ticaret Hacim Endeksi (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.2. Eczacılık Ürünleri, Tıbbi Ve Ortopedik Ürünler, Kozmetik Ve Kişisel Bakım Malzemeleri

Şekil.3.2.'de eczacılık ürünleri, tıbbi ve ortopedik ürünler, kozmetik ve kişisel bakım malzemeleri (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Mayıs döneminde %11 oranında daralma göstermiştir.

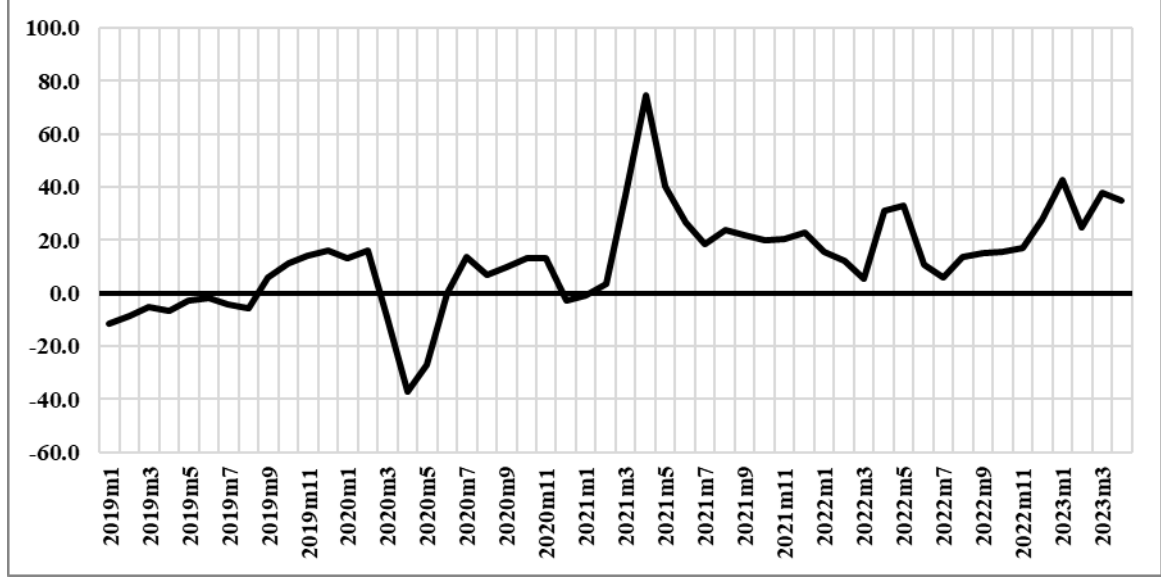

Şekil.3.2. Eczacılık Ürünleri, Tıbbi Ve Ortopedik Ürünler, Kozmetik Ve Kişisel Bakım Malzemeleri (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.3. Gıda Dışı (Otomotiv Yakıtı Hariç)

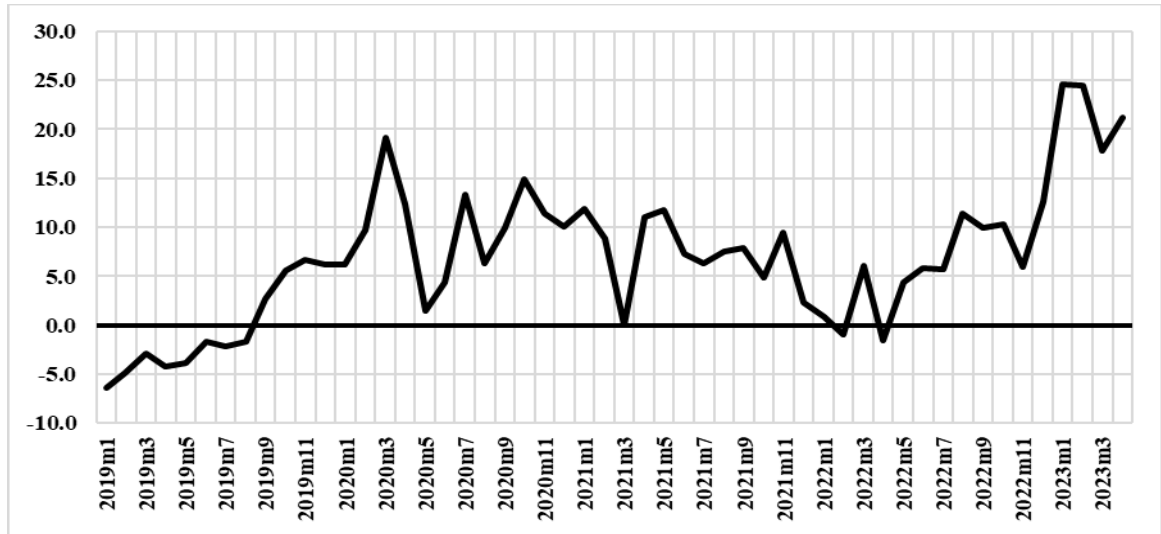
Şekil.3.3.'te gıda dışı (otomotiv yakıtı hariç, yıllık, %), perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan döneminde %37.3 oranında daralma göstermiştir.

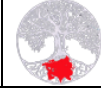
Şekil.3.3. Gıda Dışı (Otomotiv Yakıtı Hariç, (Yıllık, %)) Kaynak: TÜİK

3.4. Gıda, İçecek Ve Tütün

Şekil.3.4.'te gıda, içecek ve tütün (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan döneminde %1.5 oranında düşük oranda bir büyüme göstermiştir. Covid 19 Pandemisinin etkisi ile 2020 Nisan-Haziran arasında büyüme oranı düşük oranda seyretmiştir.

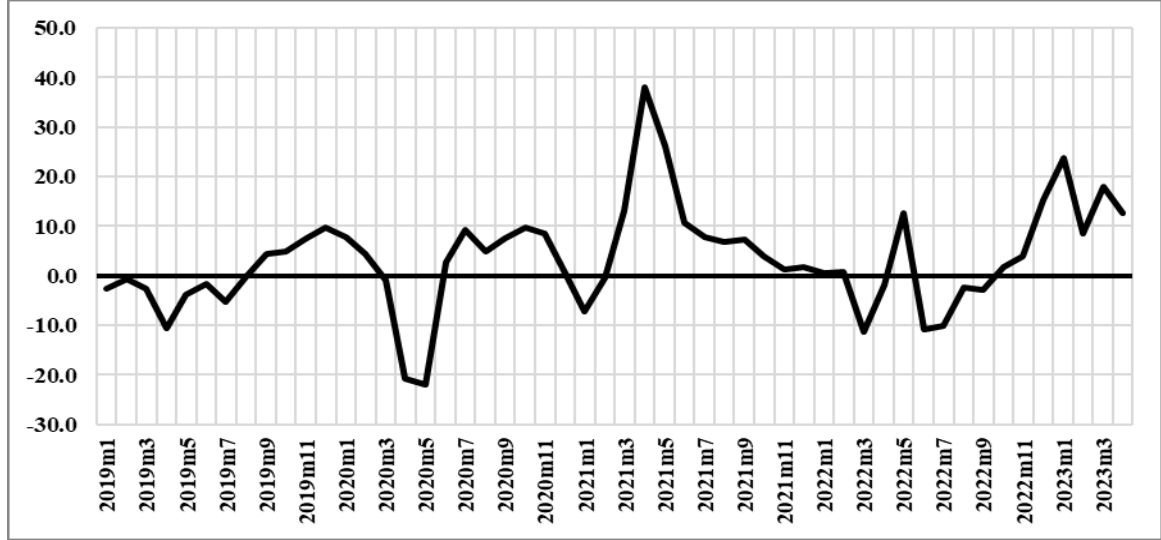

Şekil.3.4. Gıda, İçecek Ve Tütün (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.5. Otomotiv Yakıtı

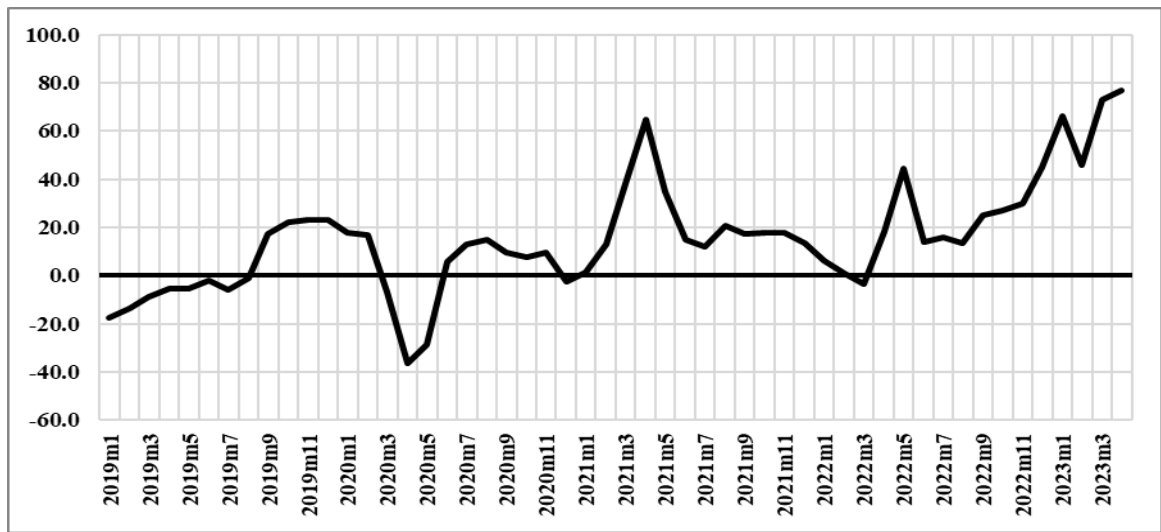
Şekil.3.5.'te otomotiv yakıtı (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan-Mayıs döneminde yaklaşık %22 oranında daralma göstermiştir. Covid 19 Pandemisinin etkisi ile 2020 Mart-Haziran arasında büyüme oranı düşük oranda seyretmiştir.

Şekil.3.5. Otomotiv Yakıtı (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.6. Bilgisayar, Bilgisayar Donanım Ve Yazılımları, Kitap, İletişim Aygıtları Vb.

Şekil.3.6. bilgisayar, bilgisayar donanım ve yazılımları, kitap, iletişim aygıtları vb. (yıllık,%) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Mart-Mayıs döneminde daralma göstermiş olup, 2020 Nisan ayında yaklaşık %37 oranında daralmıştır.

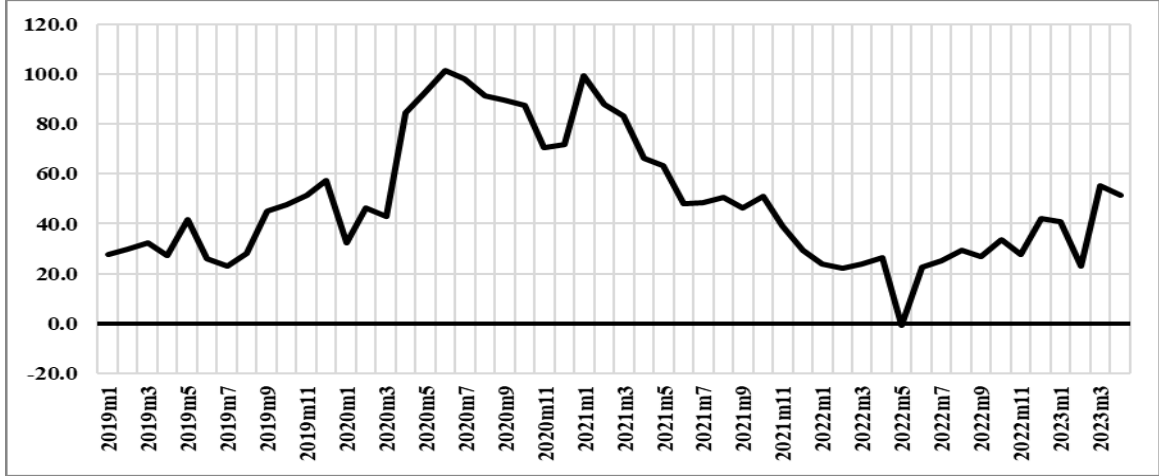

Şekil.3.6. Bilgisayar, Bilgisayar Donanım Ve Yazılımları, Kitap, İletişim Aygıtları Vb. (Yıllık,%) Kaynak: TÜİK

3.7. Posta Yoluyla Veya İnternet Üzerinden

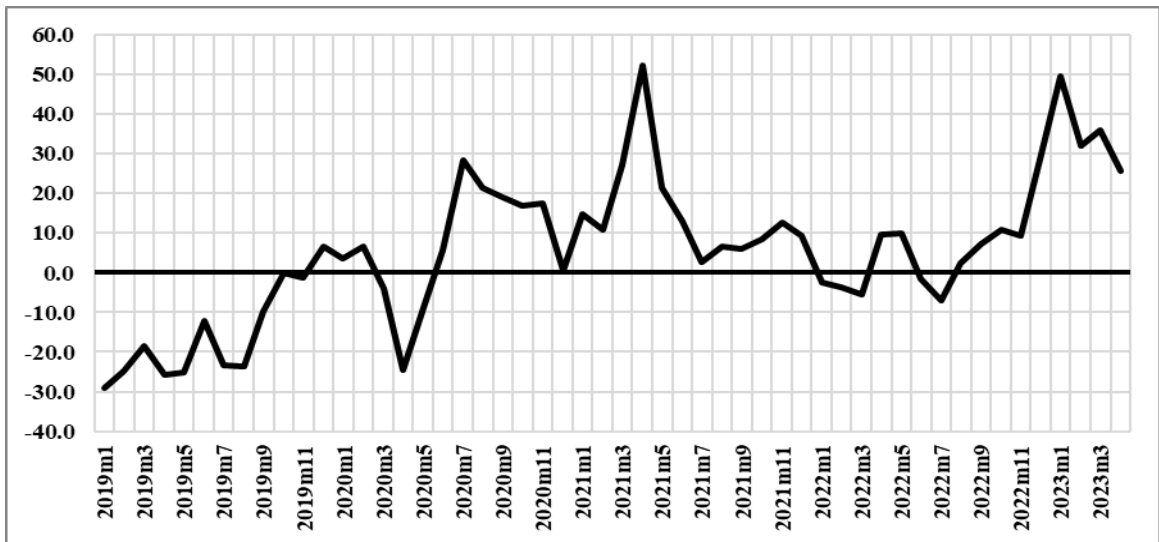
Şekil.3.7.'de posta yoluyla veya internet üzerinden (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan ayından itibaren önemli bir artış trendi göstermiştir. Artış oranı %100'leri görmüştür. Salgının seyrine göre kısmi dalgalanmalar da görülmüştür.

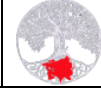
Şekil.3.7. Posta Yoluyla Veya İnternet Üzerinden (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.8. Ses Ve Görüntü Cihazları, Hırdavat, Boya Ve Cam, Elektrikli Ev Aletleri, Mobilya Vb.

Şekil.3.8.'de ses ve görüntü cihazları, hırdavat, boya ve cam, elektrikli ev aletleri, mobilya vb. (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan ayında %24.5 daralma göstermiştir. Salgının seyrine göre kısmi dalgalanmalar da görülmüştür.

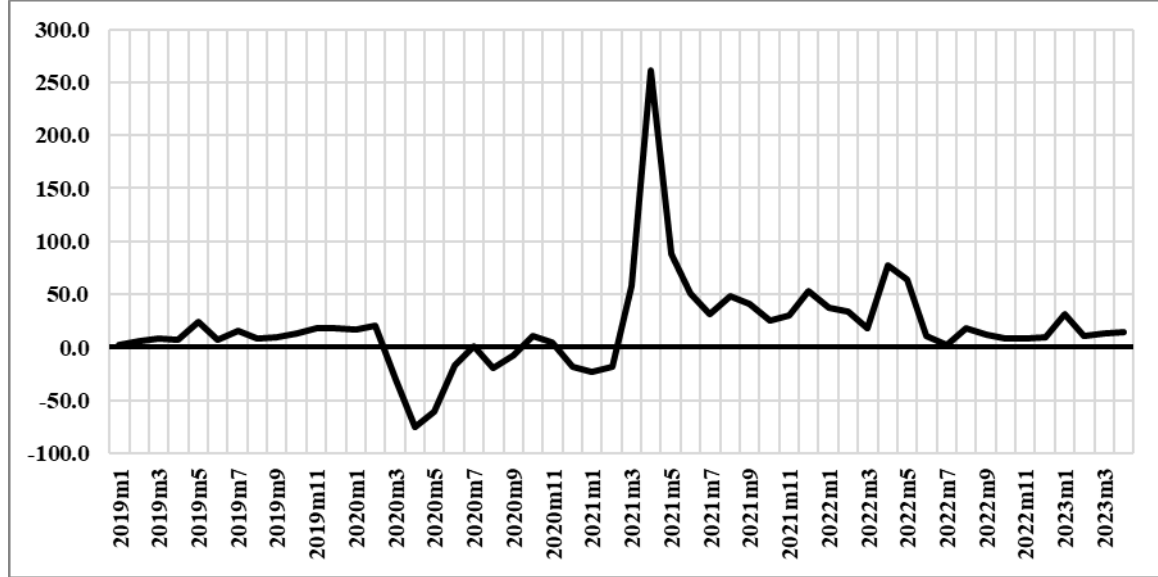

Şekil.3.8. Ses Ve Görüntü Cihazları, Hırdavat, Boya Ve Cam, Elektrikli Ev Aletleri, Mobilya Vb. (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

3.9. Tekstil, Giyim Ve Ayakkabı

Şekil.3.9.'da tekstil, giyim ve ayakkabı (yıllık, %) perakende ticaret hacim endeksi verilmiştir. Buna göre, özellikle takvim etkilerinden arındırılmış endeksin yıllık büyüme oranı 2020 Nisan ayında %75.4 daralma göstermiştir. Salgının seyrine göre kısmi dalgalanmalar da görülmüştür.

Şekil.3.9. Tekstil, Giyim Ve Ayakkabı (Yıllık, %) Kaynak: TÜİK

4. SONUÇ

Covid-19 pandemisinin dünyada ve Türkiye ekonomisinde ekonomik ve sosyal yaşamı önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisi ekonomik hayatı küresel tedarik zincirinde aksamalara yol açarak olumsuz etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin yayılmasını önlemek için ulusal ve uluslararası düzeyde insani fiili hareketliliğin çeşitli düzeylerde kısıtlanmıştır. Küresel salgın, küresel, ulusal ve sektöre düzeyde önemli daralmalara yol açmaktadır. Bu daralmaların altında yatan sebepler olarak, bir yandan insanların hastalık riski sebebiyle evlerine kapanma eğilimleri, işlerini kaybetme korkusu sebebiyle zorunlu harcamaları dışındaki harcamaları ertelemeleri (tatil, mobilya talebi vb) diğer yandan devletin salgının yayılımını azaltmak amacıyla aldığı insani hareketliliği sınırlayıcı tedbirler ekonomi üzerinde genel olarak daraltıcı etkilere yol açmaktadır. Ancak insanların taleplerinin kriz dönemlerinde önceliklerin değişmesi, gıda, sağlık, temizlik vb ürün ve hizmetlerin talebinde artışa yol açarken turizm, dışarda yeme içme faaliyetleri, eğitim gibi hizmetler sektöründe ciddi daralmalara yol açmıştır. Covid-19 Salgının olumsuz etkilerin büyüklüğü sektörlerle ve ülkelere göre farklılık göstermiştir. Özellikle turizm, eğitim hizmetler gibi sektörlerde olumsuz etkiler daha fazla kendisini gösterirken, gıda, sağlık, ilaç ve lojistik sektörlerinde talebin artmasına yol açmıştır. Diğer yandan, Covid-19 pandemisinin yayılma etkilerini azaltmak için alışveriş merkezleri ve mağazaların kapatılması perakende sektöründe fiziki kanallardan alışveriş hacmini olumsuz etkilerken, e-ticaret üzerinden bu olumsuzluk dengelenmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği'nde perakende sektörü ticaret hacmi analiz sonuçlarına göre, süpermarketler, gıda, içecek ve

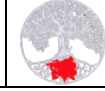
tütün alanlarında 2020 Nisan döneminde Covid-19 pandemisinin etkisi kısmen olumsuz görülürken, diğer sektörlerde aynı dönemde Covid-19 pandemisinin etkisi ağır bir şekilde görülmektedir.

Covid-19 pandemisi dünyada ve Türkiye ekonomisinde genel ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilemiştir. Perakende sektöründe de özellikle mağazaların kapanması ve sosyal mesafe uygulamaları dönemlerinde fiili mağaza düzeyinde satışlar azalırken tüketiciler e-ticaret üzerinde alışverişlerine devam etmişlerdir. Türkiye perakende sektörü analiz sonuçlarına göre, gıda perakendecileri Covid-19 pandemisi döneminde cirolarını artırırken, gıda dışı perakendeciler ise Covid-19 pandemisi döneminde ciroları azalış göstermiştir. Covid-19 pandemisine bağlı olarak Türkiye perakende ticaret hacim endeksinde 2020 Nisan ve Mayıs aylarında yıllık %20 oranında daralma göstermiştir. Covid-19 pandemisine bağlı olarak Türkiye perakende ticaret ciro endeksi de 2020 Nisan ve Mayıs aylarında yıllık yaklaşık %14 oranında daralma göstermiştir.

Sonuç olarak, Covid-19 pandemisi döneminde Türkiye perakende sektörü gıda perakendecileri cirolarını artırırken, gıda dışı perakendeciler ise Covid-19 pandemisi döneminde ciroları azalış göstermiştir. Covid-19 pandemisine bağlı olarak Türkiye perakende ticaret hacim ve ciro endeksi 2020 Nisan-Mayıs döneminde daralma göstermiştir. Ancak perakende sektörü Covid-19 pandemisinin olumsuz etkilerini hızla atlatabilmiştir. 2020 Haziran ayı ile birlikte hacim ve ciro endeksleri artış göstermiştir. Firma bazında analiz sonuçlarında ise firmalara göre kârlılık ve büyüme oranlar farklı oranda etkilenmesine karşın, özellikle gıda perakende sektörü Covid-19 pandemiden en az olumsuz etkilenen sektör olmuştur. Ülkemizde gelecek krizlerden sektörlerin en az etkilenmesi için kriz ve risk yönetim yaklaşımlarını güçlendirmeleri önem arz etmektedir.

REFERENCES

- Akca, M. (2020). COVID-19'un havacılık sektörüne etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 45-64.
- Alanlar, E. (2021). Pazar Sepeti Analizi İle Birliktelik Kurallarının Belirlenmesi: Perakende Sektöründe Covid-19 Etkisi, Karabük Üni. LEE. Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Bahar, O., & İlal, N. Ç. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 125-139.
- Batır, T. E. (2022). Covid 19 Sürecinde Gıda Perakende Sektörünün Performans Değerlendirmesi: SWARA Temelinde TOPSIS Yöntemi ile Bir İnceleme. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(Özel Sayı), 194-210.
- Bingül, B. A., Türk, A., & Ak, R. (2020). Covid-19 Bağlamında Tarihteki Büyük Salgınlar ve Ekonomik Sonuçları. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 20-31.
- Cinel, E. A. (2020). Covid-19'un küresel makroekonomik etkileri ve beklentiler. *Politik Ekonomik Kuram*, 4(1), 124-140.

- Çetin, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye'de Genel Ekonomik Faaliyetlere ve Hisse Senedi Borsa Endeksine Etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 4(2), 341-362.
- Demir, Z. (2020). Covid-19'un BİST 100'deki şirketlerin mali tabloları üzerindeki etkisinin oran yöntemi ile analizi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 408-438
- Eryüzlü, H. (2020). Covid-19 Ekonomik Etkileri Ve Tedbirler: Türkiye'de "Helikopter Para" Uygulaması. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 3(1), 10-19.
- Güven, F. (2022). COVID-19'un yarattığı zorunlu dijital dönüşüm ve yeni normalde perakendecilik. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 12(4), 1941-1961.
- Güven, H. (2020). Covid-19 pandemik krizi sürecinde e-ticarette meydana gelen değişimler. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 251-268.
- Hacıoğlu, A., & Sağlam, M. (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Tüketici Davranışları ve E-Ticaretteki Değişimler. Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi, 3(1), 16-29.
- Hoosharian, S. E., & Küçükçolak, R. A. (2022). Covid-19 Impacts On Retail Sector: An Event Study Approach On Turkish Retailers. Working Paper Series Dergisi, 3(4), 140-152.
- Karadağ, H. (2021) Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye Ekonomisinde Enerji Sektöründe Yaşanan Gelişmeler. Turkish Business Journal, 2(3), 11-23.
- Karamahmutoğlu, M. K. (2022). Covid-19'un sektörlerin finansal performansına etkisinin oran analizi yöntemi ile incelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (95), 35-56.
- Kaya, H. (2021). Covid-19 döneminde, gıda sektöründe faaliyet göstermekte olan bir şirkette yaşanan verimlilik kaybının incelenmesi (Yayımlanmamış Mezuniyet Projesi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kayabaşı, E. T. (2020). COVID-19'un piyasalara ve tüketici davranışlarına etkisi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 15-25.
- Kazak, H. (2023). Türkiye Perakende Sektörü Ve Sektörün Önde Gelen Bazı Firma Finansal Performanslarının Dematel Ve Moora Bütünleşik Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(1), 48-74.
- Kılıç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy, 5(1), 66-77.
- Kondak G. N., Ergül N. (2022), " Perakende Şirketlerinin Mali Performansının Değerlendirilmesi", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 6 (2), 153-166,
- Nakıboğlu, G. . (2021). COVID-19 Küresel Tedarik Zincirlerinde Yaşananlar ve Dönüşüm. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 1-16.

- Nakiboğlu, A., & Işık, S. (2020). Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri: Türkiye’de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 765-789.
- Öner, Y. (2020). COVID-19 Ortamında E-Ticaret ve Kargo Taşımacılığı Nasıl Etkilendi? 2020 yılı tüm dünyada Covid-19 pandemisinin etkisi altında geçiyor. <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2020/10/covid-19-eticaret-kargo-tasimaciligina-etkileri.html> (10.07.2023)
- Özatay, F., & Sak, G. (2020). COVID-19’un Ekonomik Sonuçlarını Yönetebilmek İçin Ne Yapılabilir?. *TEPAV Politika Notu*, 202005.
- Sertkaya, B., & Baş, S. (2021). Covid-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Riskler Ve Olası Senaryolar. *Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21), 147-167.
- Soylu, Ö. B. (2020). Türkiye ekonomisinde COVID-19’un sektörel etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 169-185.
- Tosunoğlu, Ş., & Kasal, S. (2020). Yeni koronavirüs (covid-19) salgını ve sağlıklı küresel ekonomi için politika uygulamaları: IMF'nin rolü. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 35-49.
- Yücel, S., & Durak, İ. (2021). COVID-19’un BIST İmalat Sektörü Firmalarına Olan Finansal Etkilerinin Finansal Oranlar ve İstatistiksel Tekniklerle İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (90), 101-126.